

Arkeologisk förundersökning 2014

Innerstaden 1:14 – Djäknegatan, fornlämning nr 20

FJÄRRVÄRME

Malmö stad, Malmö kommun
Skåne län

SKÅNE
ARKEOLOGI

Skånearkeologi
Rapport 2014:15

Per Sarnäs

Arkeologisk förundersökning 2014

Innerstaden 1:14 – Djäknegatan, fornlämning nr 20

FJÄRRVÄRME

Malmö stad, Malmö kommun
Skåne län

Skånearkeologi

Per Sarnäs

Midgårdsgatan 3

216 19 Malmö

Tel: 0708-82 78 16

E-post: info@skanearkeologi.se

Webb: www.skanearkeologi.se

Arkeologisk förundersökning 2014

Innerstaden 1:14 – Djäknegatan, fornlämning nr 20

Fjärrvärme

Malmö stad, Malmö kommun

Skåne län

Skånearkeologi

Rapport 2014:15

Författare: Per Sarnäs

Grafisk form: Anders Gutehall

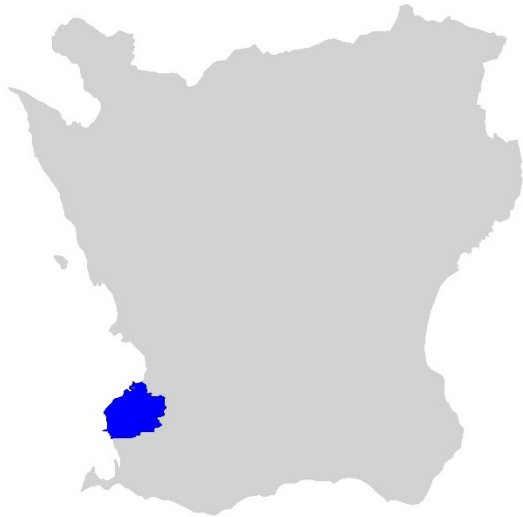
Omslagsbild: Schaktet vid Nya Hospitalskyrkogården

Tryck: Holmbergs i Malmö AB

© Skånearkeologi 2014

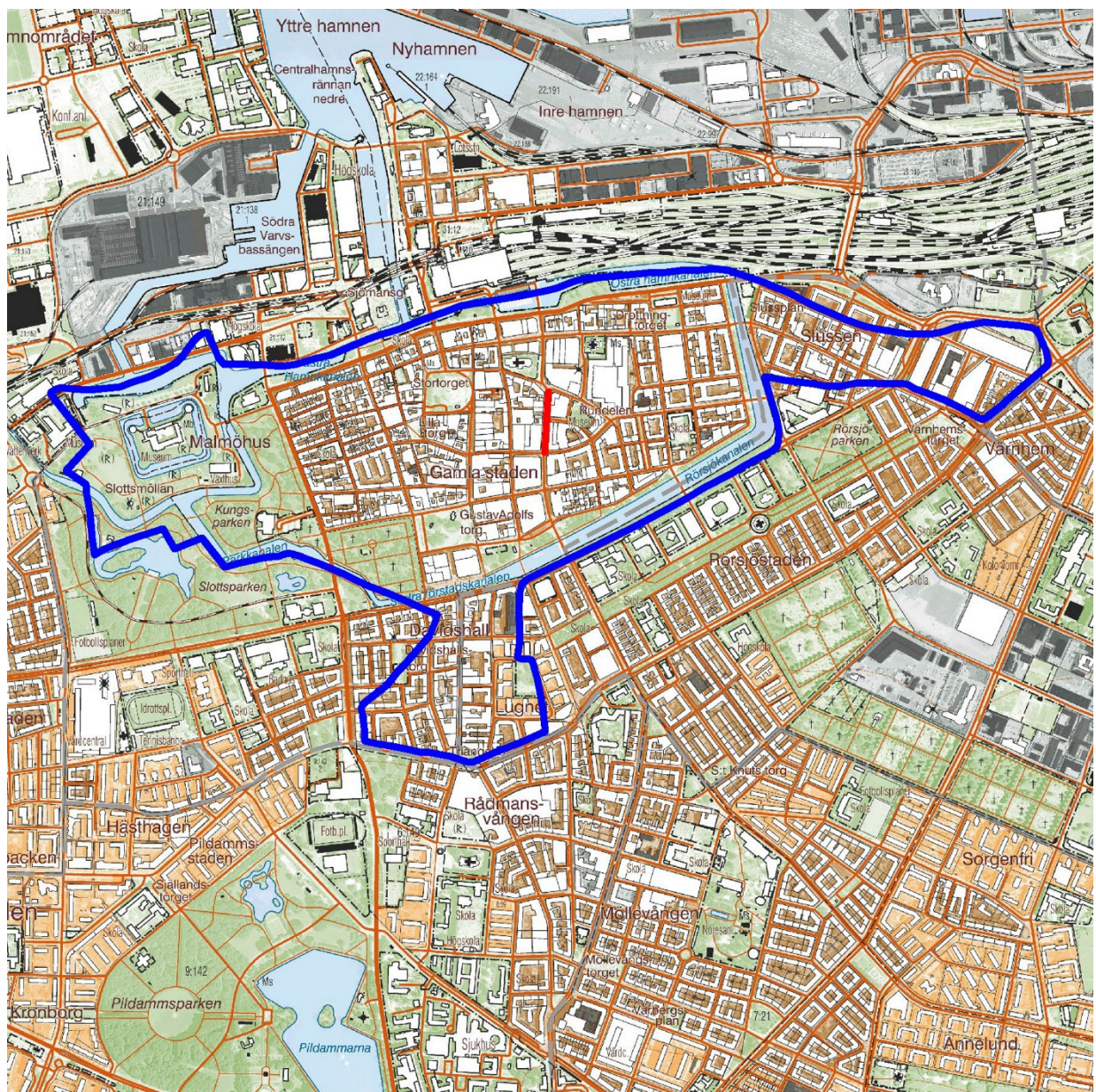
Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	6
Topografi och fornlämningsmiljö	6
Nya hospitalskyrkogården	7
Undersökningsresultat	9
Utvärdering	13
Tekniska och administrativa uppgifter	16
Bilaga 1 Fyndlista	17
Bilaga 2 Skelettförteckning	20

Figur 1. Karta över Skåne med Malmö kommun markerat med blå färg.

Figur 2. Karta över del av Malmö med fornlämning nr 20 markerat med blå linje och undersökningsområdet med röd linje.

0 200 m

Sammanfattning

Med anledning av att E. ON Värme Sverige AB planerade lägga ned fjärrvärme i Djäknegatan, mellan Rundelsgatan i norr och Baltzarsgatan i söder, inom Malmö medeltida stadsområde, beslutade länsstyrelsen i Skåne län om en arkeologisk förundersökning.

Namnet på gatan kom av de lärjungar eller djäknar som nyttjade gatan på väg till och från den gamla latinskolan som var belägen sydost om S:t Petri kyrka vid Själbodgatan. Gatan har tidigare haft flera olika namn men i slutet av 1500-talet fick den ett namn påminnande om dagens.

Djäknegatan breddades i omgångar på 1900-talet och tomtmark på östra sidan omvandlades till gatumark. Tidigare omfattade Djäknegatan endast det västra södergående körfältet.

Hospitalet flyttade 1675 från Kungsparksområdet till Rundelsgatan och år 1690 togs en del av hospitalsområdet i bruk som kyrkogård. Nya hospitalskyrkogården var ursprungligen avsedd endast för intagna och anställda på hospitalet. Dödböckerna för St Petri församling visar dock att Nya hospitalskyrkogården använts även av denna församling sedan 1698. År 1712 utvidgas kyrkogården österut och den blir en allmän kyrkogård. Nya Hospitalskyrkogården ersattes av Nya begravningsplatsen 1822, i dag kallad Gamla begravningsplatsen där ett kvarter avsattes till Hospitalsförsamlingen. Begravningar skedde dock så sent som på 1850-talet.

Det har genomförts relativt få arkeologiska undersökningar längs Djäknegatan. Ett antal mindre schaktningsövervakningar med början år 1937 har genomförts. Nya Hospitalskyrkogården har berörts av två undersökningar tidigare.

Fjärrvärmeschaktet började i norr vid Själbodgatan och sträckte sig ned till Baltzarsgatan med avstickare västerut tvärs över gatan samt ett schakt söder om korsningen Djäknegatan och Baltzarsgatan. Det mesta av äldre lager och lämningar har blivit förstört vid yngre källarnedgrävningar samt ledningsarbeten. Intakta lämningar framkom vid Nya Hospitalskyrkogården, strax norr om Baltzarsgatan och i schaktet söder om Baltzarsgatan. Vid Nya Hospitalskyrkogården tillvaratogs skelett och skelettdelar från ett tjugotal individer samt en mängd ben som låg löst i fyllningen. Det påträffades även en del kistbeslag och kistspik i fyllningen. Under kyrkogården framkom bebyggelselämningar från 1300–1600-tal. Även i schaktet strax norr om Baltzarsgatan och söder om Baltzarsgatan påträffades bebyggelselämningar med datering till 1500–1600-tal.

Inledning

Med anledning av att E. ON Värme Sverige AB planerade lägga ned fjärrvärme i Djäknegatan, mellan Rundelsgatan i norr och Baltzarsgatan i söder, inom Malmö medeltida stadsområde, beslutade länsstyrelsen i Skåne län om en arkeologisk förundersökning. Förundersökningen genomfördes i form av en schaktningsövervakning av Skånearkeologi. Personal från Sydsvensk Arkeologi bistod vid fältarbetet.

Topografi och fornlämningsmiljö

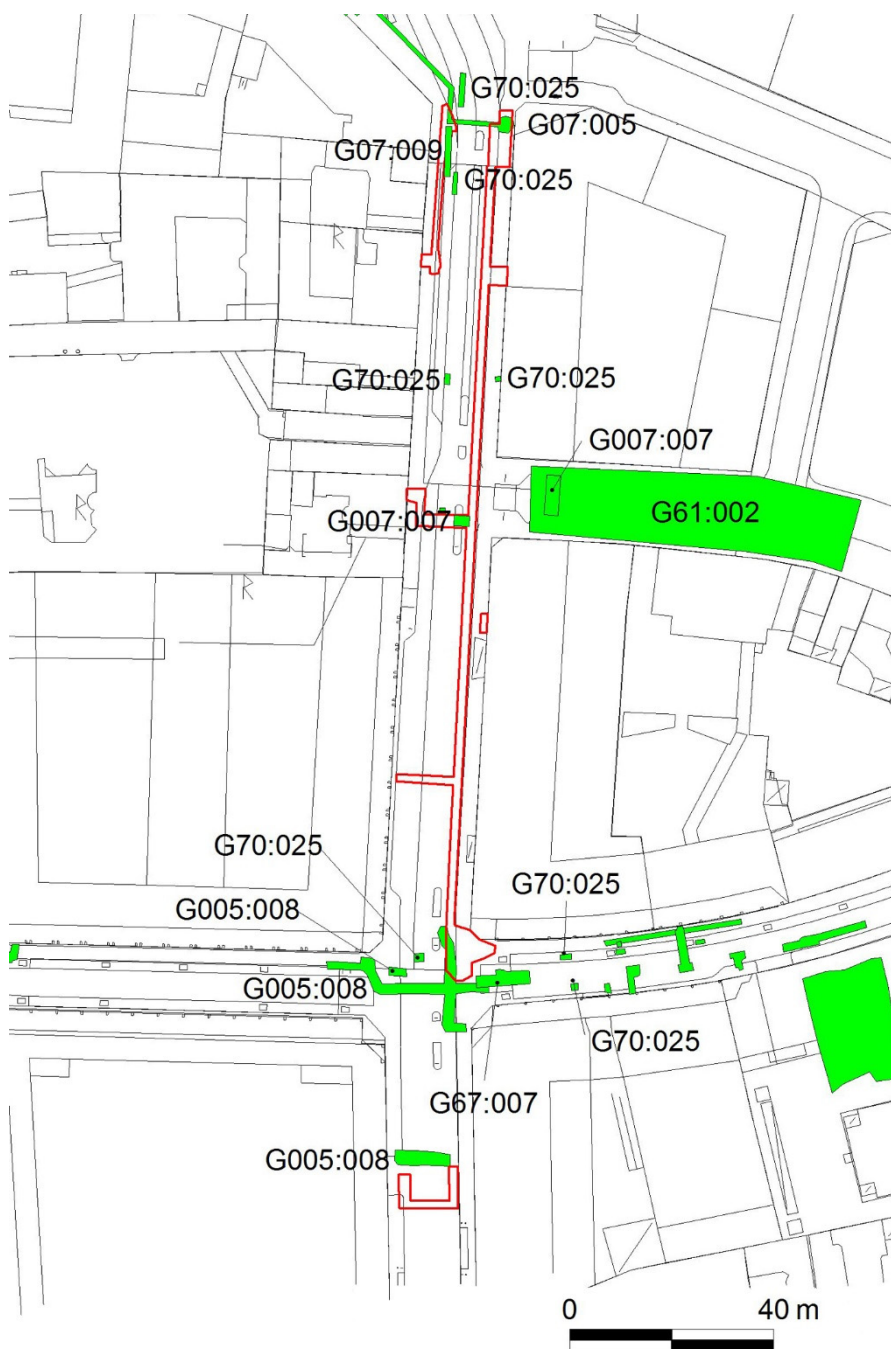
Djäknegatan sträcker sig från Själbodgatan/Rundelsgatan till Stora Nygatan och går i nord-sydlig riktning. Enligt Sven Rosborn har det ursprungligen varit en nivåskillnad mellan den norra högre belägna delen och den lägre södra på upp mot 2 meter (Rosborn 1974:149).

Första omnämmandet av Djäknegatans norra del är från 1466 då gatan benämndes ”thet stræde som gångar aff sunnan frå scholen”. I början av 1500-talet kallades gatan dels Hästmöllestredet efter en hästkvärd på tomt nr 206, dels Apostlastredet. Andra namn på gatan var Skolestredet och Vestermölestredet. Under 1500-talet övergick man successivt till Degnegatan och så småningom till Djäknegatan. Det var först 1593 som något liknande dagens namn kan urskiljas i Degenstredet. Namnet kom av de lärjungar eller djäknar som nyttjade gatan på väg till och från den gamla latinskolan som var belägen sydost om S:t Petri kyrka vid Själbodgatan (Isberg 1923:689 ff; Ljungberg 1960:45; Bender 1999:50). Ursprungligen avsåg Djäknegatan bara sträckningen mellan Rundelsgatan och Baltzarsgatan. Den fortsatte dock som en gång fram till befästningsvallen (Isberg 1923:689).

De äldsta dokumenterade bebyggelsepåren i närområdet (kv. von Conow) utgjordes av rännor, vilka har tolkats som rena dräneringsdiken (Reisnert 1993:130). Det är också i detta område man återfinner de mäktigaste kulturlagren inom den medeltida staden, de har troligen påförts för att fylla ut tidigare sankna områden (Rosborn 1984). På dessa utfyllnadslager har bebyggelse från slutet av 1200-talet påträffats.

Figur 3. Utdrag ur Isbergs karta från 1875 som visar Nya Hospitalskyrkogården innan den utvidgades 1712.

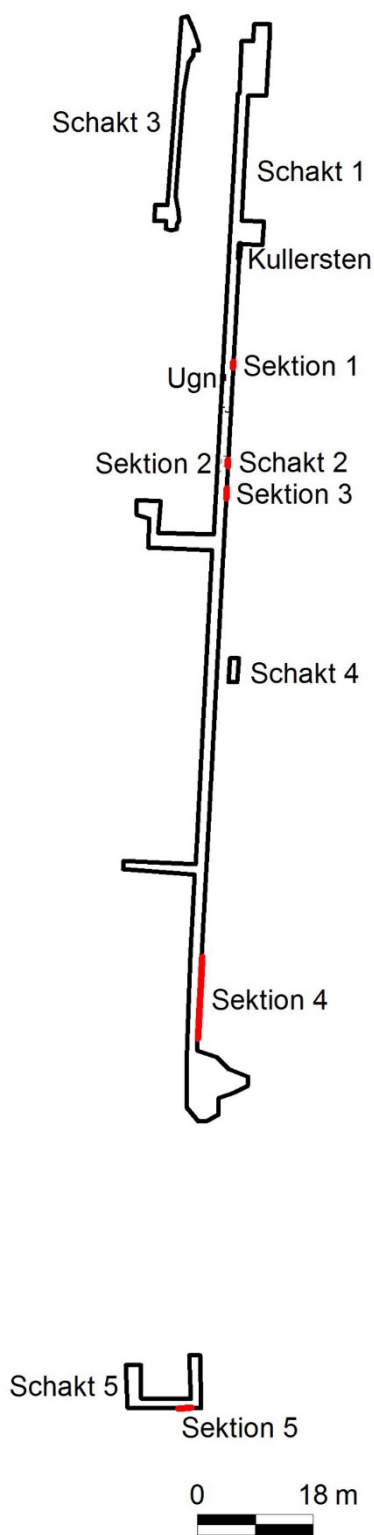
Figur 4. Kartan visar de undersökningar som har gjorts i eller berört Djäknegatan. G007:01 saknar lägesangivelse och G007:02 utfördes någonstans i korsningen vid Baltzarsgatan.

Djäknegatan breddades i omgångar på 1900-talet och tomtmark på östra sidan omvandlades till gatumark. Tidigare omfattade Djäknegatan endast det västra södergående körfältet.

NYA HOSPITALSKYRKOGRÄDEN

Hospitalet flyttade 1675 från Kungsparksområdet till Rundelsgatan och år 1690 togs en del av hospitalsområdet i bruk som kyrkogård (Gröné 1957:50). Nya hospitalskyrkogården anlades på de inre delarna av tomterna 177–180 och var ursprungligen avsedd endast för intagna och anställda Hospitalsförsamlingen på hospitalet (Isberg 1923:593; Gröné 1957:50). Den 3/7 1693 omtalas: ”Een port at låthe giöre på wästre sidhen af hagen, hwarigenom lijkene i framtijden kunne inbähris på kyriogården” (Gröné 1957:63). Av detta kan man sluta sig till att det har funnits en ingång till kyrkogården från Djäknegatan.

Dödböckerna för St Petri församling visar dock att Nya hospitalskyrkogården använts även av denna församling sedan 1698. Det förekommer även uppgifter om

Figur 5. Planritning som visar schakten, dokumenterade sektioner, läget för ugnen (anl.1) och kullerstenen.

enstaka individer från Caroli församling som begravts på Nya hospitalskyrkogården (Sarnäs, A. muntl.).

År 1712 utvidgades kyrkogården och det meddelades att kyrkogården var öppen för allmänhetens begagnande (Gröné 1957:50). Utvidgningen gjordes österut mot själva hospitalet. Det var pestens alla döda som krävde utökade begravningsplatser. Därför meddelade Magistraten i Malmö att Nya Hospitalskyrkogården skulle få användas av "de hederlige av stadens invånare" (Ersgård 1977:240).

År 1766 kom en kunglig förordning om att dårar och fallandesjuka skulle vara prioriterade kategorier. "dårar, borttagne eller med oboteliga och smittosamma sjukdomar behäftade, hvilkas vistande ibland andra är ohyggligt eller skadeligt, ty skole och sådane, och så länge några af dem utom omvårdnad finnas, först blifva uti de på kronoförlänningar grundade hospitalen intagne, så vida deras sjukdomar äro af en sådan beskaffenhet, att de, efter vederbörandes intygan, på lasaretterna ej kunna hjälpas och botas." (Gröné 1957:64).

Under pestens härjningar 1712 blev trycket på Malmös begravningsplatser stort. Det stora antalet döda medförde att alla inte blev registrerade i församlingarnas dödböcker. I en marginalanteckning i S:t Petri församlingens begravningsbok står: "Vilka prosten begravt och sig angivit, äro antecknade och uppförde i kyrkoboken, men vilka av de andre äro begravne, har man intet fått någon underrättelse om och för den skull ej äro uppförde i denna svåra pesttiden" (Ersgård 1977:240). Under 1712 antecknas 251 personer som döda i S:t Petri församling och av dessa har 57 begravts på Nya Hospitalskyrkogården (Ersgård 1977:242; Sarnäs, A. muntl.). Det innebär att nästan var fjärde avliden i S:t Petri församling har begravts på Nya Hospitalskyrkogården under 1712.

Nya Hospitalskyrkogården ersattes av Nya begravningsplatsen 1822, i dag kallad Gamla begravningsplatsen där ett kvarter avsattes till Hospitalsförsamlingen. Det förekom dock begravningar på Nya Hospitalskyrkogården åtminstone fram till 1850 (Sarnäs, A. muntl.). Efter det att Hospitalskyrkogården upphört att vara begravningsplats har den utgjort trädgård eller park (figur 15).

Hospitalsförsamlingen var jämte Slotts församlingen Malmös minsta församling. År 1830 då den tidigaste statistiken finns tillgänglig räknade Hospitalsförsamlingen 180 personer (Helander 1977:368).

Tidigare undersökningar

Det har genomförts relativt få arkeologiska undersökningar längs Djäknegatan. Beteckningarna G07:xxx utgör Malmö museers arkivnumrering.

Den första undersökningen gjordes 1937 varvid en vattenledning av trä påträffades nära Baltzarsgatan (G07:01).

I september 1977 dokumenterades några sektioner vid korsningen Djäknegatan och Baltzarsgatan varvid utfyllnadslager över ett våtmarkslager iaktogs (G07:02). Vid en schaktningsövervakning 1996 i korsningen Själbodgatan och Djäknegatan av ett 2 m djupt och ca 2,5 m brett schakt dokumenterades en sektion vars översta meter bestod av moderna fyllnadsmassor och därunder tre nivåer av gul lera med inslag av träkol, tegelkross och kalk (G007:05).

I korsningen Djäknegatan och Snapperupsgatan utfördes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning 1999. I ett mindre schakt i Djäknegatan framkom rester av ett golv, 1,6 m x 1,2 m, lagt i tre omgångar: Först som kullerstensgolv, sedan på detta ännu en kullerstensläggning och till slut ovan det ett tegelgolv lagt med gult tegel. Detta schakts exakta läge har varit svårt att reda ut och läget på figur 4 är mycket ungefärligt. I schaktet (2,7 x 7,8 meter långt) inne på Snapperupsgatan undersöktes en liten del av Nya Hospitalskyrkogården. Många skelettdelar var omgrävda och låg spridda i jordmassorna, dock ritades och tillvaratogs delar av skelett, representerande 15 individer, som låg in situ. Alla var kraftigt störda av andra gravsättningar och bara till en liten del orubbade. Det fanns också skärvor av grötfat, rörskaft och ben till trebensgrytor (keramik BII:2, yngre rödgods) i kyrkogårdens omgrävda lager (Carlberg-Kriig; G07:07). Schaktets placering på kartan i rapporten stämmer inte med hur schakten har ritats in på fältmaterialet. Inte heller plandokumentationen i ritningsarkivet stämmer vare sig med schakten i rapporten eller på fältritningen. Däremot finns en inmätning märkt NCC vars koordinater ger en schaktstorlek som stämmer med fältritningarna.

I norra delen av Djäknegatan strax söder om Själbodgatan undersöktes ett ledningsschakt som var ca 10 m långt och 2,5 m djupt och som låg på den västra sidan av gatan. I schaktets västra sida framkom en stensättning på en nivå av 2,25 m ö. h. Stensättningen tolkades som en äldre gårdsplan eller eventuellt en äldre gatunivå. Under stenpackningen låg ett 0,6 m tjockt kulturlager som innehöll gödsel och djurben. Under kulturlagret och direkt ovanpå den sterila bottensanden kom ännu en kompakt stenpackning bestående av knaddersten på nivån 1,55 m ö. h. Detta stenlager tolkades som en medeltida gatunivå (Nilsson 2007; G07:09).

Vid en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning 2003 framkom en del lösa skelettdelar i fyllningsmassorna närmast Djäknegatan (Carlberg-Kriig; G061:02).

I korsningen Baltzarsgatan och Djäknegatan genomfördes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning 1995–1996 varvid endast recenta murrester påträffades (Märald 2007; G005:08).

År 1999 genomfördes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning av ett flertal mindre schakt i Baltzarsgatan. I det som låg närmast Djäknegatan framkom endast omrörda lager med fynd av djurben och yngre rödgods (Heimer m.fl. 2007; G067:07).

Med anledning av renovering av gasnätet i Malmö 2007, genomfördes en omfattande arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning inom stora delar av fornlämning nr 20. I Djäknegatan upptogs sex mindre schakt som på grund av yttre omständigheter ej kunde besiktigas (Hadevik 2008; G070:25).

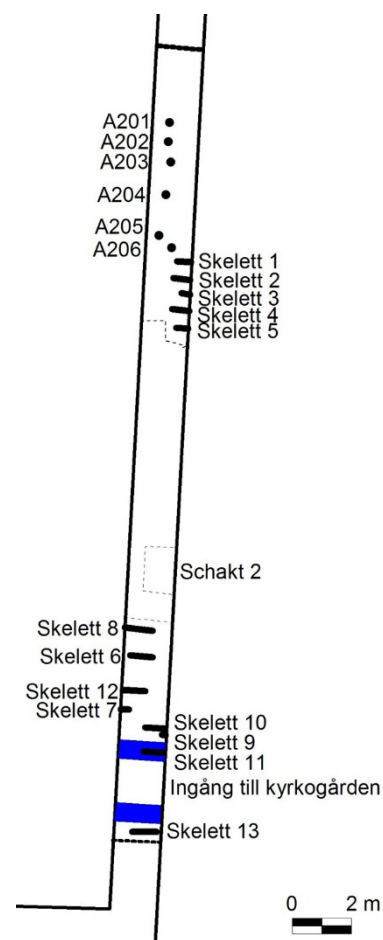
Undersökningsresultat

Fjärrvärmeschaktet började i korsningen Djäknegatan, Själbodgatan och Rundelsgatan och sträckte sig söderut fram till Baltzarsgatan. Schaktet grävdes med grävmaskin och var ca 1,2 meter brett i ytan och något smalare i botten av schaktet. Schaktet var ca 1,4 meter djupt. En del mindre schakt upptogs in mot husen på ömse sidor om Djäknegatan. Det långa nord-sydliga schaktet låg i östra delen av Djäknegatan och berörde därför äldre tomtmark då Djäknegatan breddats österut. Uppgrävda massor borttransporterades och ersattes med nya fyllnadsmassor vid igenfyllning.

De första 50 m av schaktet berörde nästa uteslutande sentida källare och ledningar. Ett parti kullersten i botten av schaktet (efter ca 34 m) kunde ses i sektionen på ömse sidor. Efter ca 50 m nådde schaktet fram till Nya Hospitalskyrkogården. De första skelettresterna låg inte helt anatomiskt korrekt utan gravarna föreföll omrörda, dock inte i modern tid då inga nedgrävningar kunde ses. De skelett som framkom mättes in och gavs identiteterna A201–206. Från och med skeletten 1 och 2 låg skeletten på ett anatomiskt korrekt sätt. Det påträffades ett antal kisthandtag och beslag men det var bara i två fall som det gick att knyta till en enskild begravning. I övrigt framkom kistspik men dessa var också svåra att koppla till någon enskild begravning.

SKÅNEARKEOLOGI | RAPPORT 2014:15

Figur 6. Schaktplan som visar var skeletten framkom liksom den förmodade ingången till kyrkogården som syntes som upphöjda bänkar av lera/silt. Strecket norr om A201 utgör kyrkogårdens norra begränsning. Tunna streckade linjer utgör gränser för omrörda områden.

Figur 7. Fotot visar skeletten 1–3. Skelett 1 ligger längst till höger.

Figur 8. Fotot visar skeletten 1-5. Skelett 1 skymtar i höger bildkant och skelett 5 håller på att rensas fram.

Figur 9. Fotot visar stenpackningen som låg under skeletten 11 och över den södra ler/siltbänken som troligen utgjort en del av ingången till kyrkogården

Figur 10. Fotot visar ugnen (anl. 1) som framkom under begravningslagret. Ugnen var uppbyggd av tegelstenar och omgavs av ett lergolv.

Figur 11. Fotot visar skelett 11. Ett litet barn som har begravts alldeles intill ingången till kyrkogården.

Skeletten rensades fram och fotograferades digitalt med högupplösta bilder och deras position mättes in. Längs en sträcka av ca 10 m mitt i kyrkogården var lagren omrörda vid tidigare ledningsarbeten och endast lösfynd av skelettdelar och keramik påträffades. Under ett kabelpaket framkom en del lår- och underben men det gick inte att frilägga dem manuellt utan benen togs fram med maskin och lades i lådor med blandade skelettdelar.

Inom området med ledningar och moderna fyllnadsmassor återstod en liten yta med orörda lager (schakt 2).

Skeletten har tvättats i baljor av plast och slammet efter tvättningen har sällats genom en sil med ca 1 mm stora maskor. Härigenom kunde några svepnålar tillvaratagas.

I schaktväggen syntes tydligt var kyrkogården började. De första metrarna innehöll dock få skelettrester. Slutet av kyrkogården vid Snapperupsgatans dåvarande sträckning kunde inte dokumenteras då sentida ledningsarbeten hade grävt bort samtliga äldre lager. Såsom nämnts ovan har det funnits en port genom vilken liken kunde bäras in på kyrkogården. Resterna efter denna ingång påträffades troligen i södra delen av kyrkogården i form av två förhöjningar av silt som låg med ca 1,4 meters avstånd varav den norra hade ett lager sten ovanpå sig. Själva porten bör ha legat strax väster om schaktväggen, ute i nuvarande gatan så förhöjningarna följer troligen vägen in till kyrkogården. Mellan förhöjningarna förekom inga skelett men ett litet barn var begravt uppe på den norra förhöjningen (skelett 11). Söder om den södra förhöjningen påträffades det sista skelettet (skelett 13) varefter moderna ledningsschakt vidtog. Sammanlagt tillvaratogs drygt 50 kg människoben.

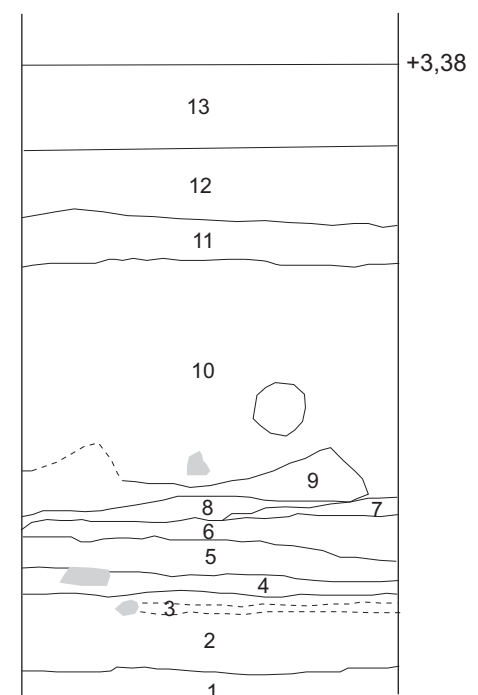
I gravfyllningen framkom fynd som grävts upp från kulturlagret under kyrkogården. Fynden härrör mestadels från sent 1500-tal till 1600-tal. Fynden utgörs av skärvor av yngre rödgods, stengods, jydepottor, kritpipor, kakelugnskakel. I ett av schakten framkom fynd som kan dateras till 1300-tal i form av yngre svartgods och äldre rödgods. Fynden som påträffades i gravfyllningen lades upp på schaktkanten och insamlades sedan i två meters enheter, dvs. de fynd som framkom längs en två meters sträcka fick samma lägesangivelse. Lägesangivelserna utgår från sydvästra hörnet på huset i korsningen Djäknegatan och Snapperupsgatan (X6163990/Y374305) med minusvärden åt norr och plusvärden åt söder. Det påträffades även en del flintavslag såväl svallade som osvallade och några bitar svallad keramik vilket tyder på att man har påfört strandgrus vid något tillfälle. I övrigt framkom 2 bössflintor, 2 spelkulor av lera och en bennål.

Gravarna var nedgrävda i ett underliggande bebyggelselager med lergolv, brandlager och en härd/ugn av tegelsten (Anl. 1). Möjligen är det resterna efter Hans Christensens änka som skänkte sitt hus i hagen vid Snapperup år 1605 (Gudmundsson muntl.)

Fler sektioner var planerade att dokumenteras men rastriken innebar att schaktväggarna fick stämpas med skivor vilket omöjliggjorde vidare dokumentation.

Figur 12. Sektionsritning 1 visar lagerföljden ca 2 meter söder om norra kyrkogårdsbegränsningen.

- L.1: bottengrus, fynd av flintavslag
- L.2: brungrå humös sand
- L.3: lera med fynd av djurben
- L.4: sand
- L.5: humös sand
- L.6: sot och kol. Förkolnat virke
- L.7: bränd lerklining med pinnintryck
- L.8: grå humös kolfläckad lera
- L.9: gul lera/mjåla
- L.10: gråbrun lera/mjåla. Begravningslager
- L.11: gråsvart jord m. tegelinslag. Troligen trädgårdsjorden
- L.12-13: bärlager och asfalt

Figur 13. Fotot visar schaktet strax norr om korsningen Djäknegatan/Baltzarsgatan. I botten på schaktet framkom en stenläggning och troligen även två grundstenar (nederst på bilden). En hel del slagg påträffades vilket tyder på någon form av metallhantverk.

Tabell 1. Tabellen redovisar samtliga fynd av kermik samt kritpipor.

Sakord	Antal	Vikt (g)
Yngre svartgods	7	51
Äldre rödgods	19	223
Yngre rödgods	205	3264
Stengods	13	114
Fajans	6	21
Jydepotta	6	158
Vitgods	7	61
Kritpipa	14	48

I schaktet vid kyrkogården framkom underst bottengrus med inslag av svallade och osvallade flintavslag. Längre söderut nådde inte schaktet ned till underlaget i form av grus.

Strax norr om korsningen Djäknegatan och Baltzarsgatan framkom återigen bebyggelselager med en stenläggning, grundstenar till en mindre vägg, lager av bränd lera och en del slagg. I botten framkom ett raseringslager med kalkbruk och tegel. Hela sektionen längs denna orörda del av Djäknegatan dokumenterades. Norr och söder om denna sektion förekom moderna nedgrävningar och ledningar. De fynd som påträffades i schaktet har relaterats till sektionsritningen avseende deras läge.

I ett mindre schakt söder om Baltzarsgatan framkom murrester (på östra sidan), kulturlager och en brunnsliknande nedgrävning på västra sidan. Fynden utgjordes av yngre rödgods och grönglaserat pottkakel.

De tvärgående schakten i Djäknegatan besiktigades för att bedöma förekomst av kulturlager och framförallt rester av äldre gatunivåer. Inte i något av schakten påträffades några gaturester. Kulturlager förekom i samtliga schakt men det gick inte med säkerhet fastslå om de var orörda.

Skeletten A201–206 är inmätta med nätverks RTK medan övriga inmätningar är manuella och digitaliserade i efterhand.

Figur 14. Fotot visar murresten i schakt 5. Det mörka lagret till vänster i bilden är en modern nedgrävning. I högra delen av murverket låg två stora stenar som kan ha utgjort grundstenar.

	Läge	Storlek (m)	Arkeologiska iakttagelser	Ritning
Schakt 1	Huvudschaktet längs Djäknegatan	170 (långt)	Skelett, bebyggelserester, yngre rödgods,	Sektion 1,3,4
Schakt 2	Litet schakt inom schakt 1 vid Snapperupsgatan	1 x 1,6	Skelett, äldre rödgods/yngre svartgods	Sektion 2
Schakt 3	Mindre schakt i nordvästra delen av Djäknegatan	33 (långt)	Inget bevarat	
Schakt 4	Litet schakt i trottoaren	1,3 x 3,8	Inget bevarat	
Schakt 5	Schakt söder om Baltzarsgatan	25 m, U-format	Bebyggelserester, yngre rödgods, stengods	Sektion 5

Tabell 2. Tabellen redovisar samtliga schakt med en sammanfattning av fynd och typ av dokumentation

Utvärdering

Av Nya Hospitalskyrkogården torde endast ytterst begränsade partier finnas kvar. På ömse sidor om schaktet i Djäknegatan går ledningar som bör ha förstört det som har funnits där. I Djäknegatan går en stor VA-ledning vars fyllning vid något parti skymtade fram i schaktväggen. Troligtvis återstår som mest en halvmeter av kyrkogården i Djäknegatan. I trottoaren går det rikligt med ledningar och även här kan man troligen inte räkna med mer än en halvmeter kvarvarande kyrkogård som mest. Inne i kvarteret torde det mesta ha schaktats bort vid bygget av det nuvarande huset i slutet av 1930-talet. Det finns inga uppgifter eller notiser om detta vilket kan bero på att hela området var omgärdat av ett högt plank som hindrade insyn.

Redan åtta år efter det att Nya Hospitalskyrkogården anlagts åt Hospitalet börjar det förekomma begravingar av församlingsbor från S:t Petri. Detta förekommer sedan ända fram till början av 1800-talet. Från och med 1766 skulle dårar och fallandesjuka vara prioriterade grupper för intagning på Hospitalet. Det råder därför betydande källkritiska problem avseende skelettens härkomst. De utgör rimligen en blandning av församlingsbor från S:t Petri församling, sjuka och andra som inte kunde försörja sig enligt Hospitalets ursprungliga funktion samt från och med 1766 ett ökande antal dårar och fallandesjuka. Det torde dock råda en viss säkerhet om att barnen kommer från S:t Petri församling. Kisthandtagen indikerar troligen också att det i en del fall rör sig om begravda från S:t Petri församling. I den norra delen av

kyrkogården där skeletten ej låg anatomiskt helt korrekt förekom få kisthandtag vilket skulle kunna vara en indikation om att dessa gravar är äldre eller Hospitalslshjon. I fyra fall har kistbegravning kunnat konstateras, skelett 6 med ett kistbeslag, skelett 8 med ett kisthandtag och skeletten 12–13 med kistspik.

En uppskattning av hur många som har begravts från de båda församlingarna blir mycket approximativ. Jämför man perioden 1786–1801 och begravda vuxna så kommer i genomsnitt 1,4 från S:t Petri församling och 3,4 från Hospitalsförsamlingen. Utifrån dessa siffror skulle man kunna anta att var tredje begravd vuxen härrör från S:t Petri församling. Under samma period begravdes i medeltal 3 barn per år. I 1800-talets dödböcker står det bara antecknat vilka som har dött i Hospitalsförsamlingen men inte var de har blivit begravda. Det finns dessutom uppgifter om att döda inom Hospitalsförsamlingen har begravts på annan kyrkogård. I S:t Petri församling saknas uppgifter om var de döda har begravts efter 1805 fram till 1822 när Nya begravningsplatsen tas i bruk (Gamla kyrkogården) där Hospitalet tilldelades ett kvarter (Sarnäs, A. muntl).

Mycket av bebyggelselagren har försvunnit vid ledningsarbeten genom åren. Trots detta finns alltjämt en hel del kvar att undersöka. Av fynden att döma härrör bebyggelsen huvudsakligen från 1500–1600 talen. I ett lager vid korsningen Djäknegatan och Snapperupsgatan framkom dock både yngre svartgods och äldre rödgods vilket kan betyda att någon bebyggelse har funnits här redan under 1300–1400 talen.

Malmö ligger på en sandrevel vilket har gjort läget attraktivt redan under stenåldern och man bör ha en viss beredskap för dessa lämningar i framtida undersökningar.

Kommunikation

Sydsvenska Dagbladet kontaktades för att se om det fanns något intresse för en liten upplysande artikel om arbetena i Djäknegatan. Intresse fanns och så fort artikel hade lagts ut på deras hemsida ringde telefonen nästan oavbrutet. Efter Sydsvenska Dagbladet gjordes intervjuer med Skånska Dagbladet, TT, Sydnytt, TV4, Radio Malmöhus, Top News och ett finskspråkigt program. I och med att TT gick ut med nyheten så förekom artiklar i en stor del av den inhemska pressen liksom i norska och danska tidningar. Via sociala medier spreds nyheten även internationellt och videofilmer lads ut på bl.a. You Tube.

Efter den massmediala exponeringen stannade förbipasserande och tittade och eller ställde olika frågor. De vanligaste reaktionerna var ”Va häftigt!” eller ”Usch så läskigt!”. Få var oberörda av skeletten.

Figur 15. Efter det att Nya Hospitalskyrkogården tagits ur bruk förblev den obebyggd fram till slutet av 1930-talet. Målningen är gjord 1937 av Otto Ljungqvist. Konstnären har stått på Djäknegatan och husen i fonden låg längs Snapperupsgatan.

Litteratur

- Bender Birgit. 1999. Gator i Malmö. Gator, parker och stadsdelar i Malmö från 1300-talet till vår tid. Malmö.
- Ersgård, H. 1977. Stadens historia 1658–1718. Malmö Stads historia. Andra delen.
- Gröné, O. 1957. Malmö Allmänna sjukhus 100 år. Drag ur sjukhusvården i Malmö fordom och nu. Minnesskrift utgiven av Malmö stads sjukhusdirektion.
- Hadevik, C. 2008. Stadsgas Malmö Öst. Schaktningsövervakningar inom RAÄ 20:1 Malmö stad med anledning av reoveringar av gasnätet. Malmö Kulturmiljö Rapport 2008:014.
- Heimer, O., Mårald, I., Sjöstrand, U. och Thomason, J. 2007. Det äldre gatunätet i Malmö. Dokumentation i samband med schaktningsövervakning i Södergatan, Skomakaregatan, Per Weijersgatan och Baltzarsgatan. Malmö Kulturmiljö Rapport 2007:064.
- Helander, O. 1977. Stadens Historia 1719–1820. Malmö Stads historia. Andra delen. Red: Tomner, Ersgård och Helander.
- Isberg, Anders Ulrik J:t, 1923. Handbok med uppgifter och förklaringar till A.U. Isberg S:rs historiska karta över Malmö stad av år 1875. 2:a uppl. Malmö.
- Ljungberg, Leif. 1960. Gatunamnen i Malmö. Malmö.
- Mårald, I. 2006. Djäknegatan – Själbodgatan – S:t Petri. Dokumentation vid utbyggnad av fjärrvärme inom RAÄ 20. Arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning 1996. Malmö Kulturmiljö Rapport 2006:054.
- Mårald, I. 2007. Baltzarsgatan/Djäknegatan. Dokumentation i samband med ombyggnad av VA-nätet. Malmö Kulturmiljö Rapport 2007:010.
- Nilsson, Th. 2007. Djäknegatan. Dokumentation i samband med utbyggnad av fjärrvärmenätet. Arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning 1998. Malmö Kulturmiljö rapport 2007:051.
- Reisnert, Anders. 1993. Malmös östra delar under 1200-talet. Elbogen. Malmö Fornminnesförenings årsskrift 1993, s. 128–151.
- Rosborn, S. 1974. Malmös medeltida topografi. Kring Malmöhus. Malmö museums årsbok 1973–74.
- Rosborn, Sven. 1984. Malmö. Den medeltida staden och dess omland. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer. Rapport Medeltidsstaden 67.

Opublicerat material

- Carlberg-Kriig, A. 1999. Djäknegatan m fl. Rapport över arkeologisk förundersökning 1999. Arkivrapport Malmö Kulturmiljö.
- Carlberg-Kriig, A. 2003. Snapperupsgatan. Rapport över arkeologisk förundersökning 2003. Arkivrapport Malmö Kulturmiljö.

Muntliga uppgifter

- Anette Sarnäs, Malmö stadsarkiv
- Staffan Gudmundsson, Malmö stadsarkiv

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer 431-24488-2013
Skånearkeologis diarienummer 201314
Inventarienummer MMA 91
Arkivnummer G07:11

Län Skåne
Kommun Malmö
Stad Malmö
Fastighet Innerstaden 1:14
RAÄ-nummer 20

Ekonomiska kartans blad 2C:23
Koordinatsystem Sweref 99 TM
X koordinat 6163958
Y koordinat 374296
M ö.h. 3-4

Fältarbetstid 2014-01-13-2014-05-07
Antal arbetsdagar 20
Antal arkeologtimmar 134

Undersökt yta 516 m²

Projektansvarig Per Sarnäs
Personal Fredrik Grehn och Thomas Lindroth, Sydsvensk Arkeologi
Uppdragsgivare E. ON Värme Sverige AB

Kostnader, arkeologi

Projektledning/administration: 1 950:-
Fältarbete: 86 775:-
Rapport: 65 000:-
Resor: 1 615:-
Tryck: 2 000:-
Analys av gravmaterial: 7 950:-
Konservering: 8 000:-
Summa: 173 290:-

Bilaga 1 Fyndlista

Fyndnummer	Sakord	Antal	Vikt	Övrigt	Dekor	Fyndplats	Meter
91:1	Pottkaket	2	75	Grönglaserat		Fyndområde 1	-8 --10
91:2	Yngre rödgods	18	189			Fyndområde 1	-8 --10
91:3	Bennål	1	1	Hel		Fyndområde 1	-8 --10
91:4	Kritpipa	1	1			Fyndområde 1	-8 --10
91:5	Taktegel	1	109			Fyndområde 1	-8 --10
91:6	Fönsterglas	1	2			Fyndområde 1	-8 --10
91:7	Glas	1	4			Fyndområde 1	-8 --10
91:8	Flintavslag	3	23	Svallade		Fyndområde 1	-8 --10
91:9	Slagg	1	157			Fyndområde 1	-8 --10
91:10	Jydepotta	2	96			Fyndområde 2	-6 --8
91:11	Yngre rödgods	13	202			Fyndområde 2	-6 --8
91:12	Kritpipa	1	5			Fyndområde 2	-6 --8
91:13	Slagg	1	240			Fyndområde 2	-6 --8
91:14	Stengods	1	6			Fyndområde 2	-6 --8
91:15	Fajans	1	3			Fyndområde 2	-6 --8
91:16	Pottkaket	1	11	Grönglaserat		Fyndområde 2	-6 --8
91:17	Yngre rödgods	19	743			Fyndområde 3	-4 --6
91:18	Stengods	1	30			Fyndområde 3	-4 --6
91:19	Pottkaket	2	28	Grönglaserat	Kvinnofigur	Fyndområde 3	-4 --6
91:20	Kritpipa	2	7		Mönster	Fyndområde 3	-4 --6
91:21	Flintavslag	2	12	Svallade		Fyndområde 3	-4 --6
91:22	Yngre rödgods	25	328			Fyndområde 4	-2 --4
91:23	Stengods	1	14			Fyndområde 4	-2 --4
91:24	Vitgods	1	1			Fyndområde 4	-2 --4
91:25	Fajans	2	15			Fyndområde 4	-2 --4
91:26	Kritpipa	1	8			Fyndområde 4	-2 --4
91:27	Flintavslag	1	4			Fyndområde 4	-2 --4
91:28	Yngre rödgods	18	220			Fyndområde 5	1 --0,5
91:29	Yngre rödgods	2	55	Borrade hål	Brätte	Fyndområde 5	1 --0,5
91:30	Yngre rödgods	1	15	Svallat		Fyndområde 5	1 --0,5
91:31	Vitgods	1	23			Fyndområde 5	1 --0,5
91:32	Stengods	1	3			Fyndområde 5	1 --0,5
91:33	Fajans	2	2			Fyndområde 5	1 --0,5
91:34	Skål/bägare av glas	1	15			Fyndområde 5	1 --0,5
91:35	Kritpipor	4	14			Fyndområde 5	1 --0,5
91:36	Flintavslag	3	22			Fyndområde 5	1 --0,5
91:37	Flintavslag	2	60	Svallade		Fyndområde 5	1 --0,5
91:38	Golvtegel	1	244	Glaserat		Fyndområde 5	1 --0,5
91:39	Äldre rödgods	3	59		Under begr. Lager	Fyndområde 5	1 --0,5
91:40	Yngre svartgods	7	51		Under begr. Lager	Fyndområde 5	1 --0,5
91:41	Stengods	1	6		Under begr. Lager	Fyndområde 5	1 --0,5

Fyndnummer	Sakord	Antal	Vikt	Övrigt	Dekor	Fyndplats	Meter
91:42	Flintavslag	1	9	Svallat	Under begr. Lager	Fyndområde 5	1 - -0,5
91:43	Vitgods	1	6			Fyndområde 6	4 - 6
91:44	Yngre rödgods	32	406			Fyndområde 7	6 - 8
91:45	Yngre rödgods	1	10		Rullstämpel	Fyndområde 7	6 - 8
91:46	Vitgods	2	11			Fyndområde 7	6 - 8
91:47	Pottkakel	1	12	Oglaserat		Fyndområde 7	6 - 8
91:48	Fönsterglas	1	8			Fyndområde 7	6 - 8
91:49	Kritpipa	2	6		Mönster	Fyndområde 7	6 - 8
91:50	Flintavslag	4	149			Fyndområde 7	6 - 8
91:51	Bössflinta	1	13			Fyndområde 7	6 - 8
91:52	Flintspån	1	21	Svallat		Fyndområde 7	6 - 8
91:53	Flintavslag	5	86	Svallade		Fyndområde 7	6 - 8
91:54	Yngre rödgods	18	218			Fyndområde 8	8 - 10
91:55	Yngre rödgods	1	9		Rullstämpel	Fyndområde 8	8 - 10
91:56	Jydepotta	2	49			Fyndområde 8	8 - 10
91:57	Stengods	2	15			Fyndområde 8	8 - 10
91:58	Vitgods	1	13			Fyndområde 8	8 - 10
91:59	Kritpipa	1	4			Fyndområde 8	8 - 10
91:60	Fajans	1	1			Fyndområde 8	8 - 10
91:61	Yngre rödgods	28	329			Fyndområde 9	10 - 12
91:62	Jydepotta	1	11			Fyndområde 9	10 - 12
91:63	Vitgods	2	5			Fyndområde 9	10 - 12
91:64	Stengods	1	21			Fyndområde 9	10 - 12
91:65	Pottkakel	2	24	Glaserat		Fyndområde 9	10 - 12
91:66	Yngre rödgods	1	2		Spelbricka/skrapa	Fyndområde 9	10 - 12
91:67	Kritpipa	2	3			Fyndområde 9	10 - 12
91:68	Flintavslag	1	2	Svallat		Fyndområde 10	12 - 14
91:69	Yngre rödgods	15	171			Fyndområde 10	12 - 14
91:70	Stengods	1	3			Fyndområde 10	12 - 14
91:71	Jydepotta	1	3			Fyndområde 10	12 - 14
91:72	Bössflinta	1	8			Fyndområde 10	12 - 14
91:73	Flintavslag	1	13			Fyndområde 10	12 - 14
91:74	Flintavslag	2	13	Svallade		Fyndområde 10	12 - 14
91:75	Yngre rödgods	3	78			Fyndområde 11	14 - 16
91:76	Vitgods	1	7			Fyndområde 11	14 - 16
91:77	Pottkakel	1	9	Oglaserat		Fyndområde 11	14 - 16
91:78	Leklining	2	845	Pinnavtryck		Fyndområde 11	14 - 16
91:79	Äldre rödgods	12	144			Sektion 1	L. 5-6
91:80	Stengods	1	1			Sektion 1	L. 5-6
91:81	Äldre rödgods	4	20			Sektion 1	Under ugn
91:82	Stengods	3	15		Siegburg	Sektion 1	Under ugn
91:83	Flintavslag	1	19	Svallat		Sektion 1	Under ugn
91:84	Pottkakel	2	236	Grönglaserat	Kvinnofigur	Sektion 5	Husgrund
91:85	Yngre rödgods	1	51			Sektion 5	Husgrund
91:86	Golvtegel	1	54			Sektion 5	Husgrund

Fyndnummer	Sakord	Antal	Vikt	Övrigt	Dekor	Fyndplats	Meter
91:87	Yngre rödgods	1	166			Schakt 2	Lösfynd
91:88	Spelkulor	2	9				Kyrkogården
91:89	Taktegel	2	470		Munk & nunna		Lösfynd
91:90	Yngre rödgods	1	5			Sektion 4	0 - 1
91:91	Yngre rödgods	1	12			Sektion 4	1 - 2
91:92	Yngre rödgods	2	24			Sektion 4	2 - 3
91:93	Yngre rödgods	1	4			Sektion 4	3 - 4
91:94	Yngre rödgods	1	5			Sektion 4	5 - 6
91:95	Pottkakel	1	17			Sektion 4	5 - 6
91:96	Yngre rödgods	1	14			Sektion 4	7 - 8
91:97	Yngre rödgods	1	8			Sektion 4	12
91:98	Slagg	4	1014			Sektion 4	9,5 - 10

Bilaga 2 Skelettförteckning

	Innehåll	Vikt (g)
A201	Kraniumdelar, delar av lårben, ryggkotor, skulderblad, revben	1276
A202	1 lårben, fragment av kranium	994
A203	Kranium	2225
A204	Kranium, 3 bäckenben, armben, revben, ryggkotor, svanskota, 2 skulderblad, fingerben. Liten individ	2360
A205	1 kranium samt fragment från ett annat, 2 skulderblad, ryggkotor, revben, 1 bäckenben, armben	2048
A206	Fragment av ett kranium, revben, armben (?)	706
Skelett 1	Komplett kranium och överkropp, 2 ej hela lårben, fingerben	2135
Skelett 2	Kranium, revben, ryggkotor, svanskota, bäcken, armben, skulderblad	2228
Skelett 3	Kranium, 2 nyckelben, 1 skulderblad, enstaka ryggkotor	1009
Skelett 4	Kranium, revben, ryggkotor, svanskota, bäcken, skulderblad, armben	2097
Skelett 5	1 kranium, 2 underkäkar, nyckelben, ryggkotor, 2 skulderblad, armben	1593
Skelett 6	Barn. Kranium, delar av ryggrad, en överarm. 1 kistbeslag	660
Skelett 7	Underben och fotben	623
Skelett 8	1 lårben, bäckenben, ryggkotor, svanskota. 1 kisthandtag	1050
Skelett 9	Fotben	571
Skelett 10	Kranium, revben, ryggkotor, nyckelben, 1 skulderblad, överarmsben	1408
Skelett 11	Merparten av ett litet barn. Kranium, revben, ryggkotor. Små fragment av brons och järn(?). Troligen 1 bronsnål samt en tråd av brons med något fastsatt. Något organiskt på huvudet som liknar hår som har konserverat av ärg från brons/koppar	553
Skelett 12	Lårben, underben, fotben, fragment av bäcken. 1 kistspik (ej tillvaratagen)	1803
Skelett 13	Kranium, ryggrad, överarmar, bäcken. 1 svepnål av brons samt 1 hel och en halv nål på vänster överarm. 2 kistspik (ej tillvaratagna)	3349
Schakt 2	Lårben och diverse ben från en vuxen. Kranium och någon kota från ett litet barn. Bronsspiral och brons på kraniet och något organiskt (hår?)	2145
Fyndomr. 1	Fotben	80
Låda 1	Blandat med bl.a. flera lårben och skenben från under kabelpaket strax norr om schakt 2	7400
Låda 2	Blandat	4140
Låda 3	Blandat	2857
Låda 4	Blandat	2552
Låda 5	Blandat	2857